

Kyläkarnevaalit Ukrainassa

E e v a P ä ä k k ö n e n

Jokaisen ihmisen elämässä on omat kasvupisteensä tai murroskohtansa, joita voidaan myös pitää elämän kriiseinä. Ihminen kokee elämänsä aikana useita siirtymävaiheita; syntymä, kasvuvaihe lapsuudesta aikuisuuteen, avioliitto ja statuksen muutos naimattomasta naimisissa olevaan, lapsen syntymä, kuolema. Näitä vaiheita ihminen ei kuitenkaan koe yksin, vaan myös eri ryhmät hänen ympärillään osallistuvat rituaaleihin, joilla muutosta ilmaistaan. Ympärikkämme velloo pirstaleinen ja monimutkainen, joskus myös järjestäytymätön yhteiskunta, mutta meitä ohjaavat perustarpeet eivät ole muuttuneet sisällöltään. Rituaalit auttavatkin hallitsemaan elämää ja ymmärtämään sitä paremmin. On syytä uskoa, että rituaalit ovat ihmiselle yhtä tärkeitä nyt kuin ennen sekä sosiaalisen että psykologisen hyvinvoinnin kannalta. Rituaalit eivät kuitenkaan ole merkityksellisiä ainoastaan elämänkaaren mittaamisessa ja siirtymisessä roolista ja statuksesta toiseen. Luonto ja kulttuuri yhdistyvät monissa ihmiselämän muutoskohdissa, sillä kaikissa tunnetuissa kulttuureissa elämän rajakohdat huomioidaan tietyin seremonioin ja rituaalein. Syntymä, pariutuminen ja kuolema ovat yhtä suurelta osin sosiaalisia kuin luonnollisia tapahtumia. Monissa kulttuureissa pelkääntään fysiologista kuolemaa ei vielä käsitellä

kuolemana. Vasta seremoniat muuttavat ruumiin todelliseksi vainajaksi, ja fyysinen kuolema itsessään on vain välttämätön ehto elävien maailmasta lähtemiseen. Miehet ja naiset eivät liioin vain synny, vaan heidät ”tehdään” seremonioiden avulla. (Myerhoff 1984, 109-114.)

Christel Lane pitää rituaalia funktionaalisenä toimintana, jolla on tietty tehtävä ja tarkoitus:

Rituaali on tyyliteltyä ja toistuvaa sosiaalista toimintaa, joka symbolien avulla kuvaa ja määrittää sosiaalisia suhteita. Rituaalinen toiminta tapahtuu sosiaalisessa kontekstissa. Jos sosiaalisissa suhteissa on epäselvyyttä tai ristiriitaa, rituaali suoritetaan joko ratkaisemaan tai kätkemään ongelmatilanne. (Lane 1981, 11.)

Useimmiten on kyse muutoksesta joko yksilön omassa henkilökohtaisessa elämässä, yhteisön sisällä tai molemmissa. Kummassakin tapauksessa muutos aiheuttaa ristiriidan, joka voidaan ratkaista tarkoituksenmukaisella ja ennalta määrätyllä toiminnalla. Lane jatkaa Emil Durkheimin (1915) ja tämän seuraajien jäljillä. Durkheimille yhteisöllinen rituaali on sen perusvoima yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitäjänä. Rituaalin tarkoitus on saattaa ihmiset vahvistamaan kollektiivisesti yhteisyyttä, ikään kuin rituaalin avulla voitaisiin jo etukäteen estää ristiriitojen syntyminen yhteisössä.

Victor Turnerin (1969) mukaan rituaali sosiaalisen järjestelmän symbolisena mallina pyrkii myös olemaan tehokas väline säädellä järjestystä, ja se perustuu samoille rakenteellisille ja dynaamisille periaatteille kuin yhteisö itse. Tällöin rituaali kuvaa yhteisön rakennetta,

ei niinkään sen toimintaa. Kaikissa yhteisöissä syntyy ristiriitoja ja sisäisiä paineita kun yhteisön valtarakenteet kohdistuvat sen jäseniin. Aika ajoin paineet kasvavat liian suuriksi ja vaarantavat yhteisön säilymisen. Turner käyttää rituaalisesta toiminnasta termiä ”varaventtiili”, jonka avulla yksilön tarpeet voidaan sopeuttaa yhteisön tarpeisiin ja jännittynyt tilanne purkautuu (Turner 1969, 61). Rituaalit ovat yhteisöllisiä, muodollisia representaatioita, pikemmin yhteisökuin yksilökeskeisiä ja tuottavat kollektiivista identiteettiä yksilökeskeisen identiteetin sijaan (Kligman 1988, 11).

Seuraavassa tarkastelen ensin lyhyesti rituaaleja, rituaalien merkitystä postsosialistisessa tutkimuksessa sekä avioliittoa ja häitä.¹ Lopuksi käsittelen häitä seuraavan maanantain karnevalistista naisten juhlaa, jossa voimassa oleva hierarkia symbolisesti kumotaan, ylhäinen alennetaan ja määritellään naisten asema sukukeskeisessä kyläyhteisössä.² Keskityn siis erääseen häiritäisiin osaan, joka riemukkaalla tavalla osoittaa kuinka perinnerikasta maaseudun elämä voi olla, ja kuinka vahvana vähemmistö on säilyttänyt traditionsa valtakulttuurin sisällä.

Rituaalien tutkimus postsosialismissa

Neuvostoliiton hajoamista seurannutta sosialismin jälkeistä kautta on kuvattu useimmiten yhteiskuntatieteen yksittäisten tutkimusalojen kautta, erillisinä osa-alueina. Näin politiikka, talouselämä, sosiaalipolitiikka, kulttuuri, uskonto ja muut elämän osa-alueet on eritelty omiin erillisiin lokeroihinsa. Kylän elämää ei kuitenkaan voi tarkkailla tästä näkökulmasta. Ukrainassa valtion harjoittama hallinto- ja talouspolitiikka vaikuttaa kylätasolla kokonaisuutena, milloin rajoittaen, milloin laajentaen kyläläisten mahdollisuuksia selviytyä nykyisissä taloudellisesti vaikeissa oloissa. Se vaikuttaa kaikilla elämän osa-alueilla, työssä ja toimeentulossa, niin arjessa kuin juhlassa. Maanomistusjärjestelmän purkamisessa ja yksityistämisprosessissa entiset kolhoosityöntekijät menettivät varman työpaikkansa ja

tulonlähteensä. Uudelleenjärjestäytyneen kooperatiivin epäonnistuesssa aluksi täysin sekä taloudellisesti että hallinnollisesti, monet kyläläisistä menettivät uskonsa myös uuden järjestelmän mahdollisuuksiin.³ Tästä huolimatta useimmat kolhoosityöntekijät säilyttävät osakkuuden kooperatiivissa, joka maksaa heille osakkuuden mukaisen tuoton joko vilja- tai muina tuotteina vuosittain. Pääosan tuloistaan kyläläiset saavat palsta- ja kasvihuoneviljelyksiltä.

Gerald Creed (2002) on artikkelissaan kiinnittänyt huomiota rituaalien analyysin vähäisyyteen nykyisessä postsosialismia koskevassa antropologisessa tutkimuksessa. Poliitiikan ja talouden tutkimusta on tehty ja tehdään koko ajan, ja sosialismin aikana tehtiin paljon merkittävää rituaalien tutkimusta (esim. Humphrey 1983, Lane 1981, Kligman 1986). Creedin mukaan kiinnostukseen puutteen selityksenä on rituaalien aseman muuttuminen postsosialismin oloissa ja rituaalien merkityksen suhteellisuus Itä-Euroopassa asuvien ihmisten elämässä, kun he yrittävät selviytyä vaikeissa olosuhteissa. Creed ei täysin hyväksy käsitystä, jonka mukaan rituaalien merkitys ja määrä kasvaa tai pienenee suhteessa taloudelliseen hyvinvointiin, vaikkakin sekä sosialistisessa että markkinataloudessa voidaan havaita rituaalien määrän lisääntyminen elintason noustessa. (Creed 2002, 57.) Mayfair Yang (2000) esittää Kiinaa käsittelevässä tutkimuksessaan kuinka rituaalitalouden kasvu ei voi olla seurausta vain yleisestä taloudellisesta kehityksestä, vaan on otettava huomioon, että rituaalit voivat toimia myös taloudellisen kasvun lisääjänä. Rituaalien ylläpitämiseksi ja toteuttamiseksi tarvitaan taloudellista sijoittamista, mikä nostaa tuotantoa ja lisää motivaatiota taloudelliseen toimintaan (Yang 2000, 477-510).

Jo sosialismin loppuvaiheessa kyläläisten monet rituaalit laajenivat suvun, perheen ja lähimpien ystävien kesken vietetystä pienimuotoisesta juhlasta huomattavasti aikaisempaa suuremmiksi tapahtumiksi. Häihin saatettiin kutsua satoja vieraita. Myös muut rituaalit, kuten poikien armeijaan lähtöjuhla, häihin liittyvä ja uuden miniän kunniaksi helluntaimaanantaina

Hääruokien valmistus aloitetaan talkootöinä häitä edeltävänä torstaina. (kuva E. Pääkkönen 1999)

vietettävä naisten juhla tai syntymäpäivät tulivat yhä tärkeämmiksi aina 1970-luvulta lähtien. Osaselityksenä on taloudellinen kasvu ja se, että sosialismin aikana rahaa oli vaikea sijoittaa muuhun kuin yksityiseen kulutukseen. Kun kaikki tarpeellinen perheen taloutta varten oli hankittu eikä muita sijoituskohteita ollut, materiaallinen kasvu käytettiin perheen vaurauden esittelyyn, mikä käy myös esimerkiksi sosiaalisesta varallisuudesta (Bourdieu 1985, 158-241).

Socialismin lakkauttamisen jälkeen ensimmäisen parin vuoden aikana rituaalijuhlat näyttivät pienevän kooltaan ja määrältään. Kuitenkin sitä mukaa, kun kotitaloudet saivat vähitellen palstaviljelyn kunnolla käyntiin ja tuotteiden myynnin aloitettua aikaisempaa järjestyneemmin, perheiden tulot kasvoivat huomattavasti. Oli mahdollista saada jopa 5000 dollaria vuodessa pelkästä tomaattien tuottamisesta.⁴ Huomattava osa näistä tuloista käytetään erilaisten rituaalien järjestämiseen.

Avioliiton sosiaalinen merkitys

Avioliitto määrittää sosiaalisten ja seksuaalisten suhteiden ideologisen perustan uusintamalla identiteettiä ja yhteisöllistä toimintaa. Häissä juhliitaan kulttuurisen järjestyksen, biologisen lisääntymisen ja sosiaalisen uusintamisen merkitystä. Ne ovat sosiaalisia tapahtumia, jotka konkretisoivat sosiaaliset normit ja arvot (van Gennep 1960, 116). Avioliitto, kuten kuolema, aiheuttaa radikaaleja muutoksia sekä yksilön että kollektiivin elämässä niin biologisesti kuin yhteisöllisesti, ja häirituaalin tehtävänä on huolehtia vieraannuttamisen, irtautumisen ja liittymisen aiheuttamasta monikerroksisuudesta. Morsian on yhteensulautumisen symboli. Patriarkaalisena sosiaalisen järjestyksen seurauksena morsian on tavallisesti se, joka erotetaan perheestään ja liitetään uuteen. Samalla siirtyminen naimattomasta työstä naimisissa olevaksi naiseksi tarkoittaa myös neitsyyden menetystä. On siis kyse ihmi-

Anoppi saa kyytiä. (Kuva E. Pääkkönen 2001)

sen yhden elämänkierron vaiheen päättymisestä, symbolisesta kuolemasta. Pohjimmiltaan nuoren naisen kannalta avioliitto on portti aikuisuuteen ja, kuten toivottavaa, hallitun seksuaalisuuden maailmaan, sillä suvun kunnia määrittyy tytön neitsyyden ja vaimon kunniallisuuden mukaan.

Avioliitto on kuitenkin sosiaalinen häiriötekijä, joka ei koske ainoastaan kahta yksittäistä henkilöä, vaan myös muita ihmisiä heidän lähipiirissään, kuten perheen ja suvun jäseniä tai sukupuoli- ja ikäryhmiä. Rituaaleilla tämä siirtymävaihe hallitaan, muutoksessa oleva henkilölle saadaan uusi status ja samat rituaalit auttavat yhteisöä hyväksymään tapahtuneen muutoksen (van Gennep 1960, 118, 139). Häirituaalin pääkohde on morsian, joka riitin aikana irtaantuu kodistaan ja suvustaan ja liittyy sulhasen sukuun.⁵ Moldovalaisen perinteen mukaan nuorin pojista perii aikanaan koko talon, mutta myös muiden poikien vaimot asuvat vähintään vuoden miehen kotona (patrilokaalinen asumis-

muoto). Näin miniä otetaan miehen suvun ja perheen jäseneksi.

Häissä tuskin on kyse pelkästään morsiamen henkilökohtaisista tunteista. Pikemminkin häät liittyvät naisen kollektiiviseen identiteettiin: naiset saavat mahdollisuuden julkisesti heijastaa naisena olemista, kun taas morsian tutustutetaan uuteen alistettuun statukseen ja rooliin. Riitti toimii välineenä laillistaa naisen asema ja ilmaista muille kollektiivisesti siihen kohdistuvat tunteensa. Yksityinen koti on pääosin naisten hallussa ja laajennetussa kotitaloudessa naiset ovat eniten tekemisissä keskenään, missä he myös dominoivat toisiaan. Häirituaalit esittävät suhteiden tämän rakenteen toisintaa (Kligman 1988, 75).

Bahtinin karnevaalikäsitys

Mihail Bahtin on tutkimuksessaan Rabelaisin keskiajan ja renessanssin kansanjuhlien kuvauk-

sista tarkastellut karnevaalin ja virallisen juhlan välistä eroa. Bahtinin mukaan virallisen juhlan vastakohtana karnevaali juhlii tilapäistä vapautumista hallitsevasta totuudesta ja hallitsevasta järjestyksestä: on kyse kaikkien hierarkkisten suhteiden, etuoikeuksien, normien ja kieltojen tilapäisestä kumoamisesta. Karnevaali on aito muotoutumisen, muutoksen ja uudistumisen juhla. Karnevaali vieroksuu kaikkea iankaikkista, pysyvää ja lopullista. (Bahtin 2002, 11.)

Sukujärjestelmän muuttuessa vanha järjestelmä pitää kumota ja uusintaa. Virallisissa häissä sukujen ja perheiden yhteenliittyminen vahvistetaan avioliiton rekisteröimisellä, kirkkovihkimisellä ja lopulta moldovalaisen häätadition erilaisilla juhlallisuuksilla. Maanantaina virallinen häivytetään taustalle ja juhla perustuu kaikkien arvojen sekä hierarkkisten suhteiden kumoamiseen, tosin tilapäisesti vain yhden päivän ajaksi.

Virallista pidetään vakavana, stabiilina ja absoluuttisena totuutena. Tämän vastakohtana karnevaalirituaaleissa juhlitaan väliaikaista vapautta kontrolloivasta hierarkkisesta järjestyksestä. Karnevaali kääntää ylösalaisin kaikki hierarkkiset suhteet, etuoikeudet ja normit. Käänteisrituaalit tekevät näkyväksi sen mikä on tavallaan piilossa yhteisön järjestyksestä ja järjestäytyneessä maailmassa, symbolisten tapojen avulla paljastetaan sosiaaliset kategoriat ja ryhmät, joita muuten pidetään muuttumattomina (Bahtin 2002, 11; Turner 1969, 177).

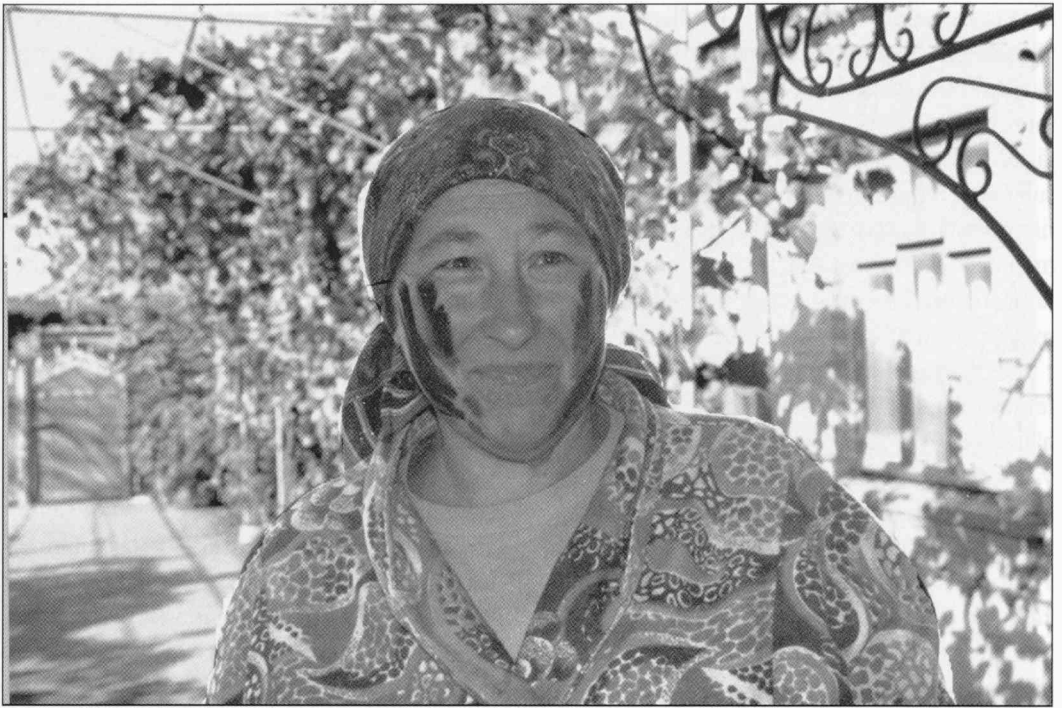
Virallinen vakavuus voi tarkoittaa väkivaltaa, rankaisuja ja tiukkoja normeja. Se voi olla yksi vihan elementti. Ihmiset pelkäävät kaikkea pyhitettyä ja kiellettyä (mana ja tabu), ihmiset pelkäävät myös muiden ihmisten, jumalien ja auktoriteettien valtaa. Ihmiset pelkäävät kuolemaa ja helvettiä, epävarmuutta ja tuntematonta. Jos pelosta pääsee irti naurun avulla, maailma avautuu uudella tavalla ja vaikka voitto pelosta on väliaikainen, se on kuitenkin toinen, epävirallinen totuus sekä maailmasta että ihmisestä (Bahtin 2002, 83). Tämän tiedon avulla ihmiset ymmärtävät elämäänsä vaikuttavia olosuhteita aiempaa syvällisemmin ja kykenevät selviyty-

mään tulevaisuudessa paremmin.

Kyläkarnevaalit

Mikään ei aiheuta tunnetasolla niin paljon tyydytystä kuin väliaikainen kohtuuttoman huono käytös. Ja silti alhaisen ylentämisen ja ylhäisen alentamisen lopputulos on hierarkkisen maailmankuvan vahvistaminen (Turner 1969, 176). Niinpä moldovalaisissa häiden jälkeisissä maanantaijuhlissa perheen sisäiset roolit kumotaan ja anoppi ja appi joutuvat pilkan kohteeksi. Pilkkajaajina eivät ole kuitenkaan itse morsian ja sulhanen, vaan heitä esittävät hääkummit, joista vielä mies pukeutuu morsiameksi ja nainen sulhaseksi.⁶ Hääkummien lisäksi myös muut juhlintaan osallistuvat naiset purkavat vuosien mittaan piilossa olevia appivanhempiin kohdistuvia ja yleensä voimassa olevan järjestyksen herättämiä pelon ja vihan tunteita. Naiset myös juovat tavallista enemmän, joten heidän käyttöksensä poikkeaa normaalista myös tässä mielessä ja alkoholi ehkä vapauttaa muuten naisiin kohdistuvia normeja käyttäytymisnormeja. Eräänäkin juhlamaanantaina yksi astiantiskaajista yksinkertaisesti nukahti kesken lautasten pesun. Tämä herätti tietysti hilpeyttä, mutta yhteisvoimin hänet kannettiin sivummalle lepäämään, ja muutaman tunnin levon jälkeen hän taas jatkoi työtään ikään kuin mitään ei olisi tapahtunut. Suoraan naista ei pilkattu nukahtamisesta, mutta minua yritettiin houkutella ottamaan valokuva hänestä nukkuvana. Vain helluntaijuhlien jälkeen vietettävässä pelkästään naisille tarkoitettussa juhlassa olen nähnyt kylän naisia samankaltaisessa humalatilassa.

Häiden jälkeisenä maanantaiaamuna naiset tulevat hyvin aikaisin puhdistamaan pöytiä. Koska on jo myöhä syksy ja kylmä, ruokia ei viedä pois juhlatilasta, vaan joku naisista jää teltaan nukkumaan ja vahtimaan, etteivät varkaat, koirat tai kissat pääse sisälle. Aamulla naiset tulevat auttamaan ja likaiset astiat kerätään pois, samoin ruuan tähteet. Kun naiset ovat puhdistaneet pöydän ja tiskanneet astiat, kaikki istuutuvat pöytään. Paikalle kutsutaan vain

Huomenna alkaa arki, mutta vasta huomenna... (Kuva E. Pääkkönen 2001)

miniä, talon muu naisväki ja siivoamassa olleet naiset. Naiset syövät ensin kylmiä alkupaloja, leipää, makkaroita ja kalaa ja laseihin kaadetaan vodkaa tai mieluummin konjakkia. Heille tarjotaan täytekakkua, jonka hääkummit olivat tuoneet mukanaan morsiamen kotoa edellisenä iltana. Myös nyt kerätään miniälle rahalahja.

Jokainen antaa yhden hrivnan, tavallisesti naiset eivät anna enemmän, mutta joskus anoppi antaa muita enemmän. Muistan että näiden päivien aikana minulla oli taskut täynnä rahaa. Koko ajan, kaikki rahat taskuun. (Lena 26v.)

Miniä istuutuu syömään muiden naisten kanssa ja naiset alkavat muistella omia häitään. Millaisia he olivat morsiamena, miniänä, millainen oli anoppi. Lasketaan leikkiä, mutta mitään "pahaa" ei kerrota, vaikka anopin ja miniän välit saattavat olla hyvin vaikeat. Nyt ei kuitenkaan haluta pelotella sen enempää anoppia kuin minääkään tulevasta elämästä.

Myös sulhasen vanhemmat tulevat ulos ja peseytyvät pihalla kaikkien nähden. Miniä valuttaa kannusta vettä käsille ja vanhemmat peseytyvät. Miniällä pitää olla oma pyyhe ja saippua, ja hän kuivaa appivanhempien kasvoja ja käsiä, mutta samaan aikaan muut naiset likaavat heidät uudestaan. Naiset tuovat likavettä tai antavat saippuan sijasta hiilenpalan ja väittävät sen olevan saippuaa. Kun appivanhemmat alkavat pestä kasvoja hiilenpalasella he likaantuvat entistä enemmän, mikä herättää luonnollisesti hilpeyttä katsojissa.

Tämä kestää hyvin pitkään, ja voi kestää jopa tunnin ennen kuin ovat puhtaat. Välillä vanhemmat juoksevat pakoon, heidät tuodaan takaisin ja noetaan uudestaan, se on kamalaa. Sitten sanotaan, että oi kuinka olette puhtaita ja siistejä, mutta todellisuudessa ovat todella hyvin likaisia. Heidän ei sallita peseytyä, heidän pitää olla likaisia, ja vaikka olisivat peseytyneet ja sanovat: työtä riittää, lopetetaan, me peseydymme, niin

kaikki sanovat totta kai, lopetetaan, ja kun ovat peseytyneet, heidät uudestaan liataan ja jäävät taas kuitenkin likaisiksi. (Frosja 40 v.)

Tämän jälkeen vanhemmat puetaan vanhoihin rikkinäisiin vaatteisiin. Koiralta voidaan ottaa ketju kaulasta ja sitoa sen anopin kaulaan. Jotkut antavat vanhan likaisen luudan käteen ja nukun ikään kuin se olisi heidän lapsensa. Usein heidät puetaan morsiuspariksi, anoppi sulhaseksi ja appi morsiameksi ja he ovat koko ajan naama noessa ja likaisia. Anopille annetaan tupakkaa ikään kuin sulhaselle. Kylässä naisten tupakanpolto on vieläkin harvinaista, joten nainen tupakka hampaissa, likaisena ja arvokkuutensa menettäneenä on todellisen hauskapidon kohde. Vanhemmat pannaan istumaan puutarhakärryihin tai pikku-tractorin peräkärryyn ja ajelutetaan ympäri kylää niin että ohikulkijat näkevät heidät. Kun heidät viimein tuodaan kotiin, tulevat naapuritalojen naiset kylään ja heille annetaan joko viiniä tai vodkaa, makeisia tai leivonnaisia. Vähitellen tilanne rauhoittuu appivanhempien osalta ja anoppi voi rauhassa ryhtyä järjestämään illan ruokapöytää. Muut naiset ottavat käsittelyyn miniän, jonka kärsivällisyyttä koetellaan toden teolla.

Sinä aikana kun appivanhempia ajelutetaan kylällä, miniä valmisteleo huoneen. Hän järjesteleo myötäjäisinä saadut tavarat esille huoneeseen, jossa he sulhasen kanssa avioparina tulevat asumaan. Lattialle hän levittää oman mattonsa, ripustaa ikkuna- ja oviverhot ja järjestää huonekalut. Kaiken tulee olla omaa ja paikoillaan kun naiset tulevat katsomaan myötäjäisiä. Naisilla on mukanaan roskia, jotka he heittävät uudelle matolle ja alkavat nauraa ja pilkata miniää sotkuisuudesta. Kun miniä siivoaa huonetta, naiset sotkevat talon muissa tiloissa ja miniän tehtävänä on kulkea luuta kädessä tarkistamassa, mitä kaikkea naiset ovat sotkeneet ja siivota heidän jälkensä.

Tulevat roskien kanssa ja katsovat, kuinka hyvä uusi matto sinulla oli mukanasi. Itkeä haluaisit, kun katsot miten paljon likaa ja roskaa sille

heittävät. No minulla, vaikka matto ei ollut uusi eikä oma, kamalaa oli joka tapauksessa. Mutta miniä ei saa suuttua, kaikki nimenomaan katsovat suuttuuko miniä. Jos hän suuttuu, on huono ja helposti loukkaantuva miniä. Juuri kun miniä on saanut maton puhdistettua ja naiset huomaavat, että hän vie roskat ulos ja kun palaa, huoneissa on taas uudestaan sotkettu. Näin kestää kunnes naiset kyllästyvät ja hehän kyllästyvät vasta kun lopulta miniä suuttuu tai alkaa itkeä ja anoppi sanoo että riittää jo. (Lena 26 v.)

Miniän neitsyys tarkastetaan nykyään aamupäivällä, parikymmentä vuotta sitten paljon aikaisemmin yöllä. Paikalle tulee hähinkutsujapojan äiti ja pyytää, että hänelle annettaisiin miniän yöpaita tai lakanat. Nainen näyttää vaatteet muille huoneessa oleville sulhasen suvun naisille. Nykyisin näin ei aina enää tehdä, mutta traditio on vielä säilynyt sitkeästi.⁷ Tarkastuksen jälkeen mennään miniän kotiin. Mukana ovat hääkummit, tarkastuksen tehnyt nainen ja kaksi tai kolme muuta paria. Miniän kotitaloon on hänen äitinsä valmistanut juhlapöydän.

Naiset ottavat yhtä kasvia, samanlaista kuin minttu, sitä käytetään kirkossa koko ajan, siis se ruoho, jolla pirskotellaan pyhää vettä. Siihen sidotaan paljon punaisia lankoja ja laitetaan kaksi kynttilää. Mukaan otetaan punaiseksi värjättyä vodkaa. Miniän kotona ovat jo odottamassa tämän vanhemmat ja naiset, jotka olivat auttamassa pöydän kattamisessa. He ovat yhdessä huoneessa ja äiti toisessa, ja tarkastuksen tehnyt nainen tulee yksin ja antaa lakanan äidille. Jos äiti haluaa, hän avaa vaateen niin että on kaikkien näkyvillä, jos ei halua, hän ei avaa ja nykyään yhä harvemmin esittelee vaatetta sen kummemmin. Naiset laittavat pöydälle rahaa miniää varten neitsyyden palkkiona. (Frosja 40 v.)

Neitsyys on osa naisen seksuaalisuutta ja siksi monien tulkintojen kohde. Neitsyyden merkitystä ei voida ymmärtää sellaisenaan ainoastaan biologisena tosiasiana. Sosiaalisessa yhteydessä neitsyys on nuorten naisten elämässä vaatimus

tai hyve. Neitsyys ei ole ainoastaan osa naisen seksuaalisuutta, vaan se liittyy myös lisääntymiseen, mutta molemmat on ymmärrettävä kulttuuristen ilmiöiden laajemmassa yhteydessä, ei ainoastaan yksittäisenä erillisenä ilmiönä. Naisen neitsyys voi olla koko yhteisön yhteinen huoli, hänen lähiperheensä kysymys tai kokonaan naisen oma asia, kuten useissa Euroopan luterilaisissa maissa. Eteläitalialaisessa perheessä naisen puhtaus on miesten kunnia-kysymys ja ilmeisesti näin on ollut myös moldovalaisessa perinteessä (Tapaninen 1996, 61). Siihen viittaa maanantaipäivän tanssi miniän isän edessä sen jälkeen kun neitsyys on varmistettu. Se, että sama tanssi esitetään nykyään vaikka tytär on raskas, osoittaa, että vaatimukset eivät ole enää yhtä tiukkoja kuin aikaisemmin. Toisaalta tosiasia on myös se, että miniän oletetaan odottavan lasta sen oikealle isälle. Tytöt avioituvat yleensä hyvin nuorina, usein alle kaksikymmentävuotiaina ja koska kylän elämä on kontrolloitua, muu tuskin olisi edes mahdollista. Nykyään osa hääperinteestä nähdäänkin yhtenä mahdollisuutena pitää kiinni menneestä tilanteesta, jossa nykyisyys ja tulevaisuus ovat epämääräisiä.

Kaikki istuutuvat pöytään ja neitsyyden todenneelle naiselle annetaan tyhjat juomalasit. Hän kaataa niihin punaista vodkaa ja lasit annetaan vain miniän talon edustajille ja muille vieraille, mutta ei sulhasen suvulle. Jonkin aikaa naiset tanssivat miniän isän edessä ja ylistävät tyttären kunnian säilymisestä. Maljan jälkeen emäntä tarjoilee vieraille ruokaa ja juomaa. Vielä 1960-luvulla tässä tilaisuudessa laulettiin erilaisia ero- ja ohjelauluja, mutta nykyään se ei ole enää tapana. Sen sijaan mukana oleva orkesteri soittaa ja laulaa ja nuorimmat osallistujat voivat tanssia. Kun seurue nousee pöydästä, vieraiden tulee ehdottomasti varastaa jotain miniän kotoa. Tavallisesti miniän vanhemmat yrittävät itse antaa jonkun esineen, mutta vieraat varastavat mitä heitä miellyttää, joko pienen porsaan tai kalkkunan, ison kanan tai kukon.

Vieraat ovat pukeutuneet asuihin, jotka muistuttavat lastenkirjojen satuhahmoja ja kaikkien vieraiden vaatteissa pitää olla jotakin punaista

osoittamassa miniän neitsyyttä. Mukana on lapsen pukuun pukeutuneita pulskia naisia rusetti päässä tai hassuja naamareita. Tämä on juhla, jossa ei juhlita vain neitsyyden toteamista, vaan lapsuutta ja sen loppumista. Satuhahmot muistuttavat tästä. Hääkummit esittävät morsianta ja sulhasta ja niin että *nas*⁸ esittää naista ja *nasa* miestä. Kuten appivanhemmat aamulla, myös heidät maalataan puuterilla tai lialla. Seurue kulkee näin koko matkan jalan tai traktorilla, mutta hitaasti, että kaikki näkevät heidät. Matka kestää kauan ja tien varrella asuvat naapurit tulevat katsomaan. Seurueen jäsenet ovat yleensä hyvin humalassa ja kulkevat rehvakkaasti meluten pitkien tietä sulhasen kotiin. Sulhasen kotona miniä ja sulhanen seisovat kynnyksellä ja ottavat vastaan miniää ja sulhasta esittävät hääkummit. Vielä kerrataan mitä oli tapahtunut, mitä varastettiin ja kuinka vieraita kestiin. Sitten kaikki menevät koteihinsa valmistautumaan iltaa varten.

Illalla hämärän laskeuduttua soittajat ja häihin kutsuja menevät ensin miniän äidin luo, jonne naiset miniän puolelta ovat kokoontuneet lahjoineen. He odottavat pihalla kunnes *nas* ja *nasa*, soittajat ja tavallisesti myös sulhasen veli tulevat paikalle. *Nasa* ja miniän äiti voivat kutsua maanantaipäivän juhlaan keitä haluavat, myös niitä jotka eivät olleet häissä. Kaikkien mukana olevien naisten on oltava tai ollut naimisissa.

Miniä on pukeutunut hääpukuun ja odottaa koska *nasa* tulee. *Nasan* tehtävänä on pukea tytölle huivi päähän aviosäätyyn siirtymisen merkiksi. Huivin päälle *nasa* kiinnittää vielä seppeleen ja usein myös hunnun. Tosin nykyneuret eivät enää halua ”pilata” kampausta huivilla ja lähes kaikki kieltäytyvät sitä pitämästä. Huivi ei enää määritä naisen statusta. Miniä kävelee juhlasaliin, salin kaksipuoliset ovet avataan ja miniä aloittaa lahjojen vastaanoton. Ensimmäisen lahjan antaa *nasa* ja hänen jälkeensä *nasan* kutsumat naiset. Kun kaikki lahjat on annettu *nasa*, anoppi ja äiti asettavat lahjat esille, niin että kaikki näkevät, mitä on lahjoitettu. Vasta tämän jälkeen mennään pöytään istumaan. Pääpöydän ääressä istuu miniä, äitinsä ja *nasan* välissä. *Nasan* vieraan istuutuvat *nasan* kutsumat vieraat ja miniän

"Nas" ja "nasa" uusissa rooleissaan valemorsiamena ja –sulhasena. (Kuva E. Pääkkönen 2001)

äidin vieressä hänen kutsumansa naiset. Miniää vastapäätä istuutuvat sulhasen naissukulaiset, ja tämä on ensimmäinen kerta kun morsian/miniä istuu tärkeimmässä juhlapöydässä. Ilmeisesti pahimmat miniää uhkaavat vaaratilanteet ovat ohi, joten hän voi olla huomion keskipisteenä.

Sen jälkeen kun ruoka on pääosin tarjoiltu, myös anoppi, joka tähän asti on ollut valvomassa ruuan valmistumista, tulee pöytään istumaan. Hänen paikkansa on morsiamen ja äidin välissä merkinä siitä että nyt tyttären ja äidin välinen suhde muuttuu. Anopista tulee miniän lähipiiriin tärkein nainen äidin tilalle.

Yksi juhlan pääruuista on kokonaisuena keitetty kana, jonka anoppi jakaa päävieraille omin käsin. Naiset kantavat kanan sisään taputusten ja huutojen kera. Vatia kantava nainen tanssii ympäri juhlateltoa. Ennen kuin hän antaa ka-

nan anopille, hän ojentaa ensin lehmän tai sian kavion, pässinpään tai vanhat kalossit. Myös nyt pilailtaan anopin arvoasemalla. Anoppi ei halua ottaa niitä vastaan, mutta kaikki vakuuttavat, että mitään muuta ei anneta. Anoppi yrittää tietysti olla ottamatta, kaikki nauravat ja pilaa jatketaan mahdollisimman kauan ja huuto ja taputukset täyttävät koko teltan. Lopulta nainen ojentaa kanan, jonka anoppi jakaa vieraille ja istuu itsekin syömään.⁹ Tämän jälkeen suvun naiset kiertävät pöydissä tarjottimien kanssa keräämässä rahaa. Tavallisesti annetaan yksi tai kaksi hrivnaa. Rahat he antavat miniälle, joka yhdessä *nasan* kanssa käärii ne valkeaan nenäliinaan tai huiviin. Miniä luovuttaa rahapaketin ensin anopille, joka heiluttaa sitä kaikkien nähtävillä ja sujauttaa sitten nopeasti takaisin miniälle. Kun naiset ovat syöneet ja juoneet kyllikseen – tässä

juhlassa naisetkin voivat olla juopuneina – men-
nään ulos tanssimaan.

Kangas, jonka *nasa* on antanut morsiamelle sunnuntaina, otetaan esille ja annetaan *nasalle*. Hän seisoo keskellä piiriä ja naiset asettuvat ympärille. Miehet eivät tanssi. Maanantaita varten on oma tanssinsa, lauantaina tai sunnuntaina tällaista tanssia ei ole ja tämä tanssi kestää kaksi, kolme tai jopa neljä tuntia. *Nasa* seisoo keskellä kangas käsissään. Joskus kangas vaihdetaan, koska naiset voivat repiä sen. *Nasa* sitoo kankaan kaksi kertaa käsivarsien ympäri ja hänen pitää pitää siitä tiukasti kiinni. Jos hän huomaa, että joku naisista yrittää ottaa sen pois kädestä, hän yrittää piilottaa kankaan näkyvistä. Käsistä sitä ei saa päästää irti, koska tällöin hän päästää pois miniän onnen. Tanssi jatkuu ja jatkuu, naiset ilakoivat kauan. Nyt on naisten hauskanpidon aika, vaikka he ovat jo aivan uuvuksissa. He ovat iloisia siitä että juhla on jo ohi, ja että kaikki päättyi onnellisesti. Musiikki ja meteli hiljenevät yleensä vasta myöhäisen yön kylmyyden alkaessa tuntua. Vähitellen naiset lopettavat tanssin. Yksi kylän nuorista tytöistä on astunut aikuisuuden portille, mutta täyteen naiseuteen portti aukeaa kuitenkin vasta ensimmäisen lapsen synnyttyä.

Karnevaalin rituaalinen merkitys

Karnevaalissa aseman väliaikainen menetys koskee appivanhempia. Häiden jälkeen nuori pari asuu pojan kotona vähintään vuoden ajan, minä aikana miniä yhdistetään uuteen sukuun ja erotetaan omastaan. Hän oppii puolison perheen tavat elää ja asua, hän opettelee laittamaan ruokaa uuden kodin tapojen mukaisesti ja omaksuu talon arvot. Kuitenkin talossa saattaa asua kolme sukupolvea, isovanhemmat, vanhemmat ja nuoripari ja vuoden kuluttua usein myös heidän ensimmäinen lapsensa. Aina isovanhemmat eivät ole vielä luopuneet kokonaan vallasta, eivätkä tee sitä välttämättä vielä moneen kymmeneen vuoteen. Miniä on mennyt naimisiin aikuistumisriitin mukaisesti ja käytännössä hänellä pitäisi olla mahdollisuus elää aikuisen naisen elämää,

hallita taloutta ja päättää yhdessä aviopuolison kanssa heitä koskevista asioista. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, sillä päätäntävalta kuuluu vieläkin pojan vanhemmille.

Miniä joutuu uudessa kodissaan vaikeaan ja monimutkaiseen tilanteeseen. Nuorten varsinaisen seurustelukausi jää yleensä lyhyeksi ja vain harvoin nuoret tuntevat toistensa perheet niin hyvin, että olisivat esimerkiksi käyneet toistensa kodeissa. Naisilla on tuskin mitään käsitystä tulevan miehen perheestä, tavoista ja käyttäytymismalleista. Kenttätöyön aikana asuinperheessä, jonka isännän nuorempi veli oli kosinut yhtä kylän tytöistä. Koska tytöllä ei ollut aavistustakaan kosijasta, saati tämän perheestä, hän yritti udella emännältäni sulhasen mahdollisista vioista, anopista ja apesta. Emäntäni joutui hankalaan tilanteeseen, sillä hän ei pitänyt miehensä veljestä. Emäntäni talossa asuessa veli oli ollut työkeä ja käyttäytynyt emäntää kohtaan vihamielisesti. Lisäksi veli on allerginen lähes kaikille ruoka-aineille, ja hänen ruokavalionsa on hyvin yksipuolinen, joten häntä varten on aina valmistettava oma ruoka. Tomaatille allergisena hän ei myöskään voi työskennellä tomaattiviljelmillä, joten hänen työpanoksensa on suhteellisen vähäinen verrattuna talon muuhun väkeen. Kuitenkin koska veli on nuorin pojista, hän jää taloon isännäksi vanhempien jälkeen. Vastatessaan uteluihin emäntä painottikin sitten tätä viimeistä tosiasiaa eikä kertonut allergiasta, sairaalloisuudesta tai pojan hemmotellusta luonteesta mitään. Kylällä juorut kulkevat nopeasti ja jos kihlaus olisi mahdollisesti peruuntunut emännän puheitten vuoksi, hän olisi joutunut vaikeaan tilanteeseen sekä miehensä että tämän perheen silmissä. Tytöt yrittivät kuitenkin kaikin tavoin saada tietoa sulhasen elämänpöi-
ristä. Saatuaani lainaksi häävideoita, joihin oli tallentunut aineistoa kylän talojen sisätiloista tai perheenjäsenistä, naapuruston naimaikaiset tytöt tulivat kuin vahingossa kylään. Katsoin videot naapurissa, koska isäntäväelläni ei ollut tarvittavia laitteita. Naapurin tytär oli ilmoittanut ystävilleen ajankohdan ja kenen häistä oli kyse,

ja näin kyseisen perheen pojista kiinnostuneet tytöt saivat pienen käsityksen mahdollisesta tulevaisuudestaan.

Vaikka avioliitot ovat nuorten keskinäisiä sopimuksia, jotka vanhemmat myöhemmin vahvistavat, niissä on järjestettyjen avioliittojen piirteitä. Syviä tunteita ne eivät voi aina sisältää, sillä nuoret tuntevat toisensa niin vähän aikaa. Joka tapauksessa nuorella työllä on edessään suuri muutos. Miniän on totuttava uuteen komentoon ja uuteen elämään ja sitä helpotetaan ensimmäisenä uuden kodin päivänä karnevalistisella ilolla. Samalla kaikki kylän muutkin naiset voivat nauttia, sillä kiusaamalla juuri uusia appivanhempia, he voivat purkaa tunteitaan omia appivanhempiaan kohtaan.

Käänteisrituaalin henkilöt, jotka pilkkaavat ja kiusaavat anoppia ja jotka esiintyvät ikään kuin he olisivat kohdetta ylempänä, ovat tosiasiasa asemassaan tätä alempana. Kun seurasin useimmiten keski-ikäisiä naisia, jotka sinnikkäästi jatkoivat anopin kasvojen likaamista, vaativat vaatteiden vaihtoa ja kuljettivat häntä ympäri kylää naurettavana, sain jonkinlaisen aavistuksen vuosien aikana koetuista kärsimyksistä, siitä, että osa heistä oli joskus ollut jopa palvelijan asemassa periaatteessa kuitenkin omassa kodissaan. He olivat niin täynnä kiukkua ja vihaa, että en ollut aikaisemmin voinut kuvitella heillä sellaisia tunteita olevankaan. Olin tavannut naiset muissa yhteyksissä jo aikaisemmin, mutta keskusteluisa esille tulleet pienet viittaukset anoppi-miniä-suhteen ongelmiin eivät olleet niin näkyvissä kuin nyt. Anoppi ei kuitenkaan voi muuta kuin tyytyä osaansa, anella armoa ja lopulta riepotuksen jälkeen tarjota vieraille syötävää ja juotavaa. Seuraavana päivänä kukaan ei enää muistellut tapahtumia, ei ainakaan pahalla, vaan yleensä naurettiin jos jotakin todella hauskaa oli yleisen riehnan aikana sattunut.

Anopin asemaa ei normaalisti kyseenalaisteta perheen sisäisessä vuorovaikutuksessa eikä varsinkaan ulospäin näytetä mitään kielteisiä tai anopin asemaa horjuttavia tekijöitä. Sen sijaan miniä saattaa olla ilkeiden puheiden ja painostuksen kohde sekä perheen sisällä että arvioissa

ulospäin. On myös yleistä, että toisilleen kateelliset naiset yksinkertaisesti keksivät juoruja, joita levittävät kylällä jommankumman osapuolen nimissä. Emäntäni oli joutunut tällaisen juoruilun kohteeksi ja vasta vuosia myöhemmin hän sai selville totuuden. Hän on siinä mielessä helppo juoruilun kohde, että hän ei kestä minkäänlaista kriittistä arvostelua. Toisaalta hän pyrkii kaikissa toimissaan täydellisyyteen, joten hän katsoo, että arvosteluun ei ole aihetta. Yleisesti myös tiedetään, että hänen isänsä käyttää liikaa alkoholia ja on väkivaltainen luonteeltaan. Emännän oli helppo arvata, että näistä syistä häntä ei ehkä pidettäisi parhaana mahdollisena miniänä. Valitettavasti, kuten hän myöhemmin minulle totesi, hän uskoi kaiken mitä muutamat hänen ystävinään pitämät naiset hänelle kertoivat ja yhdistettynä appivanhempien muuhun käytökseen, hän kuvitteli pitkään olevansa koko perheen epäsuosiossa. Tietysti minun ulkopuolisena ja itse näkemättä on vaikea arvioida, mikä todellinen tilanne on ollut, mutta tämäkin esimerkki osoittaa kuinka monimutkaisia yhteisön ja perheen sisäiset rakenteet ovat.

Neuvostovallan aikana maanantaikarnevalipäivä yritettiin lopettaa. Naisen neitsyyden tarkistaminen ei ollut naisen tasa-arvon toteuttamiseen tähtäävän neuvostoideologian mukaista. Naisia vaadittiin tulemaan työhön, vaikka periaatteessa sadonkorjuu oli jo päättynyt.¹⁰ Tarvittaessa aikaistettiin talveen valmistautumista tai järjestettiin siivoustöitä. Tälle päivälle oli vaikea keksiä vastaavaa neuvostorituaalia, joten sen kieltämisessä epäonnistuttiin ja naiset jatkoivat juhlapäivän viettoa. Ylemmältä taholta tullut kritiikki oli kuitenkin vaikuttanut niin, että kenttätöiden alussa ja ensimmäisten häiden aikana minua ei kutsuttu mukaan maanantaisin. Päivän merkityksen vähättelyn syynä voi olla se, että se on pelkästään naisten juhla, mutta luulen sen käänteisrituaalisen merkityksen myös olevan yksi syy: juhlan aikana sekoittuvat niin miesten kuin naisten roolit, kuten myös vallan käyttäjien paikat perheen ja suvun sisällä. Voi hyvin kuvitella kylän valtaa pitävien pelänneen, mitä mahdollisia seurauksia tällaisella käytöksellä

voisi olla myös suhtautumisessa poliittiseen valtaan. Lane väittää, että karnevalistiset (vallankumoukselliset) rituaalit, jotka kyseenalaistavat tai pilkkaavat voimassa olevaa järjestystä, ovat täysin vieraita neuvostokäsitykselle rituaalista: ”Neuvostoyhteiskunnassa, missä olemassa oleva järjestys on pyhä, vallankumous, jopa rituaalisesti, on mahdoton” (Lane 1981, 245).

Kylän monet entiset rituaalit ja tavat ovat muuttuneet ja uusiutuneet tai jääneet kokonaan pois vuosien mittaan, mutta silti paljon entistä on vielä mukana. Tosin häirituaaleissa on vähemmän arkaaisia piirteitä jäljellä kuin esimerkiksi hautajaisissa. Tämä johtuu luultavasti koulutuksen tasosta ja neuvostokauden vaikutuksesta. Sosialismin kauden moderni elämäntapa, kaupungeissa hankittu koulutus, muutot maalta kaupunkiin ja uusien urbaanien tapojen opettelu ovat vaikuttaneet eniten häiden viettoon. Vaikka häät vietetäänkin syksyllä, rankan sadonkorjuun jälkeen parhaana satokautena, jolloin kolhoosissa ei ollut enää paljon töitä, monta päivää

kestävät häät lyhenevät vähitellen ja esimerkiksi osa juhlista, joita vielä 1960-luvulla oli vietetty perjantaina ja lauantaina päivällä, ovat jääneet pois. Nykyään on jopa mahdollista viettää häät vain sunnuntaina molempien, sekä sulhasen että morsiamen vanhempien, järjestämänä juhlanä.¹¹

Vaikka maanantain juhlissa onkin kyse karnevalistisesta riehasta ja statuksen kääntämisrituaalista, se on myös osa siirtymäriittä. Nuorten kohdalla on kyse statuksen nostamisesta, avioliitosta (Turner 1969, 169). Voidaan myös puhua kriisitilanteesta, morsiamen asettumisesta uuteen talouteen, uusien sukulaisuussuhteiden luomisesta ja uusien perhesiteiden vahvistamisesta. Statuksen ylentämis/alentamisrituaalit tekevät näkyviksi sosiaaliset kategoriat ja ryhmien muodostukset, joita muuten pidetään itsestään selvinä ja muuttumattomina. Statuksen käänteisrituaalit vahvistavat voimassaolevaa sosiaalista rakennetta ja ylläpitävät siihen osallistuvien henkilöiden keskinäisiä suhteita.

Viitteet

- 1 Artikkelini on osa väitöskirjaani, jossa tutkin lahjatalouden ja virallisen talouden välistä suhdetta kyläyhteisössä. Tutkimus perustuu Ukrainan eteläosassa olevassa moldovalaisessa kylässä vuosien 1998–2002 aikana tehtyyn kenttätyöhön.
- 2 Vastaavaa rituaalia en ole muussa elämäkaarirituaaleja koskevassa tutkimuksessa tavannut.
- 3 Vasta 2000-luvun alussa kooperatiivi on kyennyt maksamaan palkat täysimääräisinä. Myös nuoren ja hyvin koulutetun agronomin valitseminen kooperatiivin johtoon ja tämän tekemät uudistukset ovat lisänneet halukkuutta pysyä mukana kooperatiivissa. Vain noin 40 osakasta yli kuudestasadasta on irtisanoutunut kooperatiivista.
- 4 Vielä 1990-luvun alussa kolhoosiyöntekijän palkka oli alle 10 dollaria kuussa ja vuosina 1994–1999 palkkoja häidin tuskin saatiin maksettua.
- 5 Moldovalaiset häät muistuttavat peruskuvioita van Gennepin teoksessa esittämää siirtymäriittä, joka koostuu irtaumasta (*separation* tai *preliminal*), välivaiheesta (*margin* tai *liminal*) ja liittymävaiheesta (*aggregation* tai *postliminal*). Turnerin mukaan *preliminal*-, *liminal*- ja *postliminal*vaiheet ovat aikaan ja paikkaan liittyviä rituaaleja, joilla on lähinnä symboleihin ja käyttäytymiseen liittyviä merkityksiä. Toisaalta niiden kohdalla voidaan puhua myös normaalijärjestyksestä irtaantumisesta ja siinä mielessä kyseisen kulttuurin keskeisten arvojen uudelleen määrittelystä. *Separation*, *margin* ja *aggregation* voidaan taas tulkita siirtymäriittien strukturaaliseksi kuvaukseksi. Struktuurilla Turner tarkoittaa yhteiskunnallisiin instituutioihin perustuvaa rakennetta.
- 6 Karnevaalissa on paljon käänteisrakenteita. Miehet ovat pukeutuneet naisiksi ja naiset miehiksi, ta-

loustavaroita käytetään aseina ja keittiövälineitä soittimina ja käytetään tarpeettomia tavaroita, kuten reikäisiä ämpäreitä ja pohjattomia tynnyreitä. Karnevaali juhlii vanhan maailman tухoutumista ja uuden maailman – uuden vuoden, uuden kevään, uuden valtakunnan – syntymistä (Bahtin 2000, 366).

7 Myös Kreikassa on ollut tapana 1960-luvulle asti tarkistaa tytön neitsyys näyttämällä morsiamen veriset lakanat sulhasen naispuolisille sukulaisille, minkä jälkeen neitsyys julkistettiin kaikille. Sulhasen sukulaiset kuljettivat punaiseksi värjätyn ouzo- tai rakipullon kulkueessa morsiamen kotiin, jossa järjestettiin vielä juhlat (Cowan 1990, 118).

8 *Nas* on miespuolinen ja *nasa* naispuolinen hääkummi. He ovat sulhasen suvun tai ystäväpiiristä valitsema aviopari, joilla oletetaan olevan riittävästi arvovaltaa toimiakseen hääkummeina. Häiden jälkeen he saavat rituaalisukulaisuussta-

tuksen ja heidän asemansa saattaa olla tärkeämpi kuin nuoren parin omien vanhempien.

9 Kana on miniän symboli ja uhka anopille, joten poistaakseen uhan tämä jakaa kanan osiin.

10 Moldovalaiset häät vietetään aina syksyllä syysmarraskuun välisenä aikana sadonkorjuun jälkeen.

11 Näin esimerkiksi kylän helluntaiseurakunnan jäsenet viettävät häitä. Periaatteessa helluntaiseurakunnan jäsenet ovat yksinkertaistaneet koko häärituaalin vain sunnuntaipäivän kirkossa vihkimiseen ja juhla-ateriaan sen jälkeen. Koska alkoholin käyttö, muu kuin hengellinen musiikki ja tanssiminen on seurakuntalaisilta kielletty, häät eivät veny päiväkausia kestäväksi juhlinnaksi. Häät lyhenevät myös, koska mitään vanhoja tapoja siirtymäriitin eri vaiheeseen ei noudateta. Helluntaiseurakunnan juhlista on riisuttu kaikki vanhat pakanalliset tai ortodoksisuskontoon kuuluvat piirteet.

Lähteet

Bahtin, Mihail (2002), *Francois Rabelais – keskiajan ja renessanssin nauru*. Keuruu: Otava.

Bourdieu, Pierre (1985), *The Forms of Capital*. – *The Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Ed. J.G. Richardson. New York: Greenwood, 241-258.

Cowan, Jane (1990), *Dance and the Body Politic in Northern Greece*. Princeton: Princeton University Press.

Creed, Gerald W. (2002), *Economic Crisis and Ritual Decline in Eastern Europe*. – *Postsocialism: Ideals, Ideologies and Practices in Eurasia*. Ed. C.M. Hann. London: Routledge, 57-73.

Durkheim, Emil (2001), *The Elementary Forms of Religious Life*. Oxford: Oxford University Press.

Humphrey, Caroline (1983), *Karl Marx Collective: Economy, Society and Religion in a Siberian Collective Farm*. Cambridge: Cambridge Uni-

versity Press.

Kligman, Gail (1988), *The Wedding of the Dead: Ritual, Poetics, and Popular Culture in Transylvania*. Berkeley: University of California Press.

Lane, Christel (1981), *The Rites of Rulers. Rituals in Industrial Society – the Soviet Case*. Bath: Cambridge University Press.

Myerhoff, Barbara (1982), *Rites of Passage: Process and Paradox*. – *Celebration: Studies in Festivity and Ritual*. Ed. Victor Turner. Washington: Smithsonian Institute Press, 109-135.

Tapaninen, Anna-Maria (1996), *Kansan kodit ja kaupungin kadut*. Vammala: Vammalan Kirjapaino.

Turner, Victor (1969), *Ritual Process. Structure and Anti-Structure*. Chicago: University of Chicago.

van Gennep, Arnold (1960), *Rites of Passage*. Chicago: The University of Chicago Press.

Yang, Mayfair-Mei-hui (2000), Putting Global Capitalism in its Place: Economic Hybridity, Bataille, and Ritual Expenditure. – *Current Anthropology* 41, 477-510.

Haastattelut

Frošja 40 v., naimisissa, entinen kolhoosityöntekijä, ei tällä hetkellä työelämässä (haastatteluvuosi 1999).

Lena 26 v., naimisissa, opettaja, ei lapsia (haastatteluvuosi 2000).